

בצלם

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.).
بتسليم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة
B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

ירושלים, 25.11.15

לכבוד

חה"כ בנימין נתניהו
ראש הממשלה

שלום רב,

הנדון: אחריותך להתרת עונש מוות דה-פקטו

שלשום ירה שוטר בירושלים בנ.ע. בת ה-16 מקלנדיה; היא שכבה פצועה על הקרקע מבלי לזוז. בת דודתה הדיל בת ה-14 נורתה באותו האירוע גם לאחר שנפגעה מהירי הראשון ונפלה, והיא נהרגה. יום קודם לכן ירו חיילים למוות באשרקת קטנאני, בת 16 משכם, לאחר שנפצעה מדריסה. באוקטובר נורו למוות בירושלים באסל סידר ופאדי עלון; הירי עליהם נמשך לאחר שכבר היו פצועים. בכל אחד מחמשת מקרים אלו מדובר בבני אדם שכבר היו "מנוטרלים", ולמרות זאת הם נורו פעמים נוספות; מבין החמישה, ארבעה נהרגו ואחת נפצעה קשה. בין אם מדובר במי שניסו לפגוע ובין אם לאו, אין הדבר מטשטש את המציאות הקשה: מדובר בהוצאות להורג ברחוב, ללא חוק וללא משפט, באופן מיידי ופומבי; ועולה החשד כי למקרים אלו מצטרפים נוספים.

בדין הפלילי של מדינת ישראל, עונש המוות על רצח בוטל לפני למעלה משישים שנה, בשנת 1954. בפרט, ממילא מעולם לא נקבע עונש מוות ביחס לניסיון לרצח או תקיפה חמורה. כך או כך, אף לו הייתה סמכות כזו בדין הישראלי, ההכרעה בנוגע לה הייתה מסורה לבתי המשפט. ישראל ביתנו, המפלגה שחרטה על דיגלה בבחירות האחרונות חקיקה בנושא, כשלה בניסיון לקדמה: כל סיעות הבית זולתה – 94 ח"כים מול 6 – הצביעו נגד הצעת החוק. כך, אין כל ספק הן בנוגע לעמדה הנורמטיבית והן בנוגע למציאות החוקית במדינתנו: בישראל אין מוציאים להורג, נקודה זו עמדה יציבה וותיקה, שכאמור אף שבה ואושררה לאחרונה בכנסת.

הפער המצמרר בין העמדה הנורמטיבית המתוארת בפסקה הקודמת לבין המציאות בפועל בלתי נסבל. למעשה, התגבשה בכהונתך מציאות כאילו-נורמטיבית חדשה, על פיה יש "לירות כדי להרוג" בכל מקרה, בכל מצב, גם כשכבר אין נשקפת מהחשוד או החשודה סכנה כלשהי. המציאות הזאת היא תולדה ישירה של שיח מתלהם של בכירים ממשלתיים ונבחרי ציבור בקואליציה שלך, הזוכים לגיבוי משתיקתך; משמע, כי לשילוב בין אדם בעל חזות ערבית לבין סכין יש רק אחרית אחת – הוצאה להורג ברחוב. איסרא עבד מנצרת, שנורתה כמעט למוות בתחנה המרכזית בעפולה, ביטאה במעשיה הפנמה של מציאות בלתי מתקבלת על הדעת זו, שככל הנראה ביקשה לנצל כדי להתאבד.

כך, הממשלה בראשותך מאפשרת – ואף מעודדת – את הפיכתם של שוטרים, ואף של אזרחים חמושים, לשופטים ולתליינים. מילים לחוד, ומעשים לחוד: נטען כי אין כל שינוי בהוראות הפתיחה באש וכי כוחות הביטחון פועלים תוך שימוש בכוח סביר שאינו עולה על הנדרש על מנת לעצור מפגעים, ולכאורה מובן מאליו כי ירי באדם פצוע שאינו מסכן איש הוא בלתי חוקי. בפועל, הגיבוי המלא למעשי ההרג הלא חוקיים שתועדו מבטא – ומבסס לגיטימיות – למציאות שונה בתכלית.

מי שמחריש כאשר כוחות הביטחון פועלים מחוץ לחוק, לא יוכל לרחוץ בניקיון ידיו. לא תוכל לומר שאוזניך לא שמעו או שפיד לא פקד. שתיקתך המתמשכת לנוכח המתרחש, בצירוף דברי שבה כלליים לפעילות כוחות הביטחון, מבהירה היטב את המדיניות שבה אתה דוגל ואותה אתה מגבה. שתיקתך לנוכח דבריו של השר לביטחון פנים, גלעד ארדן, כי "כל מחבל צריך לדעת שהוא לא ישרוד את הפיגוע שהוא עומד לבצע" כמוה כהסכמה למדיניות לא חוקית זו. החרשתך לאחר שהמדיניות מיושמת הינה תמיכה בדיעבד.

לא זו אף זו, מכתבו של היועץ המשפטי לממשלה בנושא (לפני כחודש), ממחיש ביתר שאת עד כמה דבריו בנוגע ל"הקפדה יתרה על הוראות הפתיחה באש" היו מהשפה אל החוץ. מר וינשטיין טרח להתבטא בנושא רק לאחר פניית האגודה לזכויות האזרח ועדאלה; דבריו היו מאוחרים ורפים ולא כללו כל גינוי קונקרטי להתבטאויות או למעשים; ובעיקר – למילים לא התלווה כל צעד מעשי.

גל הפיגועים נגד אזרחים ישראליים מזעזע. על כוחות הביטחון להגן על הציבור. בהתאם לנסיבות, עליהם לעשות שימוש בכוח הנדרש לשם השגת מטרה זו. אולם, אסור לשוטרים וחיילים לנהוג כשופטים וכמוציאים להורג. מי שלוחץ על ההדק נושא באחריות למעשיו – אך את "רוח המפקד" קובע המפקד. בסופו של דבר אתה, כראש הממשלה, נושא באחריות.

אילו היה עובר בכנסת חוק עונש מוות, זו הייתה התפתחות שלילית ומזעזעת. בפועל, המצב חמור עוד יותר: החוק לא עבר, אך הוא מיושם בפועל, בשתיקה או בקריצה, בגיבוי בדיעבד או בהנחיה כללית מראש. החקיקה לא קודמה, ובמקומה "האווירה הציבורית" הפכה להנחיה לעשות שימוש בכוח קטלני נגד בני אדם שכבר "נוטרלו".

את חייהם של מי שכבר נורו למוות לא ניתן יהיה להשיב, אך עדיין לא מאוחר לעצור את פשיטת הרגל המוסרית שהמצב הנוכחי מבטא. מחובתך להבהיר מיידית שלאיש אין את הסמכות להוציא להורג, ושתפקיד כוחות הביטחון הוא להגן על שלום הציבור – לא פחות אך גם לא יותר – ולא להפוך שוטרים לתליינים בחוצות הערים.

בברכה

חגי אלעד
מנכ"ל בצלם

העתקים:
השר לביטחון הפנים, חה"כ גלעד ארדן
שר הביטחון, חה"כ משה יעלון
היועמ"ש לממשלה, עו"ד יהודה וינשטיין